

BÚSKAPARFRÁGREIÐINGIN

750 MILLIÓNIR RESTA Í

Búskaparráðið staðfestir í várfrágreiðing síni, at væntaðu demografisku broytingarnar krevja, at fíggjarligar tillagingar verða gjørdar í almenna geiranum áljóðandi 750 milliónur krónur ella 5 prosent av BTÚ

Danjal av Rana

Várfrágreiðing Búskaparráðsins er býtt í tveir partar. Fyrri parturin er ein konjunkturmeting av føroyska búskapinum í løtuni, við serligum denti á búskaparvøksturinn. Seinni parturin er ein greining av fíggjarliga haldfórinum hjá almenna geiranum.

– Ein øgilig orka lagt í hetta arbeiðið, sigur Sverri Hansen, formaður í Búskaparráðnum. Hann sigur at hetta er fyrstu ferð, at almennar og kommunalar útreiðslur eru roknaðar fyri hvønn árgang, tað vil siga, hvat hvør árgangur kostar tí almenna.

– Tað var eitt av mínum málum, tá eg gjørdist formaðurur í Búskaparráðnum, at vit skuldu gera eina haldfórisgreining fyri Føroyar, sigur Sverri Hansen, sum vísir á, at slíkar haldfórisgreiningar eru vanligar í øðrum londum.

– Nú er hendan greiningin gjørd, og eg vænti, hon verður ein virðismikið tól í framtíðini, tí so hvørt sum nýggj tøl eru tøk kann haldfórisgreiningin dagførast, sigur hann.

Búskaparvøksturinn

Búskaparvøksturinn í 2013

var 7,5 prosent. Í 2014 var vøksturinn 4,1 prosent, meðan fyri 2015 og 2016 væntast hann at verða ávikavist 2,5 og 2,2 prosent. Lønargjaldingarnar vaksu við 3,7 prosentum í 2014 og væntast at vaksa við 2,5 prosentum í 2015 og 2,3 prosentum í 2016. Sí mynd I 34.

Búskaparráðið sigur, at síðani fíggjarkreppuna og til 2012 hevur gongdin í búskapinum verið merkt av lítlum búskaparvøkstri, undantikið árin 2010 og 2013. Samstundis hevur landskassin havt stórt hall.

– Tað, sum hevur hildið uppi búskaparvøkstrinum seinastu árin, er serliga prís-gongdin á útfluttum alilaksi, gongdin í útflutninginum annars, gongdin í iløgu-virkseminum og gongdin í privatu nýtslunum, skrivur Búskaparráðið, men ávarar um, at føroyska pensjónsskipanin kann avmarka vøksturinn í privatu nýsluni upp á longri sikt, eins og at tað er avmarkað, hvussu nógv alivinnan og inntøk-

urnar frá pelagisku fiskivinnuni kunnu vaksa. Eisini vísir Búskaparráðið á, at ein vaksandi partur av búskaparvøkstrinum fellur kapitaláranum í lut og ikki løntakarum.

Fremsta atvoldin til stóra búskaparvøksturinn í 2013 var prís-vøksturinn hjá útflutta alilaksinum. Hesin stóð fyrri umleið helvtini av BTÚ-vøkstrinum í 2013. Sí mynd I 5.

Johnny í Grótinum, búskaparfrøðingur, vísir á, at tað als ikki er nakað løgið í, at vøksturinn í BTÚ minskar nakað.

– Ein 7,5 prosent vøkstur í bruttotjóðarúrtøkuni, sum vit sóu í 2013, er at líkna við kinesiskar tilstandir, og er sera óvanligt á okkara leiðum. At vøksturinn nú normaliserar seg á umleið tveimum prosentum er púra vanligt, sigur hann.

Búskaparráðið hevur nakrar atfinningar móti førdum politikkinum innan almenna nýtslu og iløgu. Hon vísir á, at almenna nýtslan og

iløgurnar hava verið konjunkturviðgangandi, at tá nógv hevur verið í kassanum, hevur nógv verið brúkt og øvugt, og at hetta hevur økt um sveiggini í búskapinum. Búskaparráðið vónar, at tað almenna ikki fer at halda á við hesum politikkinum, men heldur fer at leggja seg eftir einum politikki, ið roynir at minka um sveiggini í búskapinum.

Annars viðmerkir Búskaparráðið, at meðan netto-ognin hjá almenna geiranum var 2,5 milliardir í 2007, nærkast hon 0 í 2014.

Haldfórisútrokningin

Hetta er fyrstu ferð, at ein haldfórisútrokning er gjørd fyri føroyska búskapin. Ein haldfórisútrokning er ein samanfating av framrokningum av almennum útreiðslum og inntøkum og BTÚ, við stóði í millum øðrum eini fólkatalsframskriving. Einfalt sagt, so verður haldfórisgóðskan roknað út frá eini samanbering av væntaðu almennum inntøkum og

útreiðslum. Í frágreiðingini hjá Búskaparráðnum eru framrokningar gjørdar til 2051.

Haldfórisútrokningarnar taka millum annað atlit til, hvussu nógv hvør persónur í miðal í hvørjum árgangi kostaði í 2012.

Er úrslitið av haldfórisgreiningini positivt, merkir tað, at væntaðu almennum inntøkurnar kunnu rinda fyri framtíðar almennum útreiðslurnar. Er úrslitið negativt merkir tað vanliga, at búskaparpolitisk tiltøk mugu setast í verk, tí at gongdin ikki er haldbar.

Útrokningarnar eru ein sonevnd baseline-útrokning, sum merkir, at framrokningarnar leggja sum grundarlag, at verandi politikkur heldur á uttan broytingar.

Og niðurstøðan hjá Búskaparráðnum er greið – verandi gongd er ikki haldbar. Haldfórisindikatorin hjá føroyska búskapinum er -5. Hetta merkir at føroyski búskapurin skal tillagast við 5 prosentum av BTÚ

fyrir at nettoskuld/-ogn tess almenna skal verða óbroytt. 5 prosent av BTÚ svarar í 2015 til 750 milliónir krónur. Við øðrum orðum, 750 milliónir krónur mangla í í føroyska búskapinum fyri at almenni geirin ikki skal fella í skuld.

– Talan er um, at útreiðslurnar vaksa frá inntøkunum. Demografisku broytingarnar trýsta útreiðslurnar sum prosent av BTÚ uppeftir, og inntøkurnar sum prosent av BTÚ kunnu ikki halda tær, skrivur Búskaparráðið í frágreiðing síni. Sí mynd: Inntøkur og Útreiðslur í % av BTÚ 1998-2051.

Her sæst, at meðan inntøkurnar fara at standa í stað, um ikki munagóð tiltøk verða sett í verk, fara útreiðslurnar at veksa úr 54 prosentum av BTÚ í 2013 til 61 prosent av BTÚ í 2050. Úrslitið av hesum verður eitt vaksandi hall í prosentum av BTÚ. Sí mynd: Úrslit almenna geirans í % av BTÚ 1998-2051.

Tey eldru gerast fleiri

Stóra avbjóðingin eru avleiðingarnar av demografisku broytingunum. Framrokningar hjá Hagstovuni vísa, at samlaða fólkatalið

Fólkatalið í eldru aldursbólkunum 1990-2050

Yvir ár/árstal	1990	1995	2000	2010	2013	2020	2025	2035	2045	2050
yvir 70 ár	3728	4159	4397	4864	5475	6669	7488	9257	10173	10158
yvir 80 ár	1074	1267	1510	1939	2091	2267	2778	3860	4819	5150

Kelda: Hagstovan

Talva II 1